

26.11.2021

Diaari
166/010/2021

DARK
21/010/163

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain, terveydenhuoltolain sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Kansaneläkelaitos (Kela) kiittää valmistelijoita perusteellisesta valmistelutyöstä ja mahdollisuudesta antaa lausunto.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oppilas- ja opiskelijahuoltolakia (1287/2013), terveydenhuoltolakia (1326/2010) sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia (695/2019, opiskeluterveydenhuoltolaki). Kelaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestäjänä koskeva terveydenhuoltolain 17 §:n 4 momentissa oleva yhteistyövelvoite on esitetty siirrettäväksi opiskeluterveydenhuoltolakiin. Nykyisessä opiskeluterveydenhuoltolain 6 §:n 1 momentissa säädetään, että Kansaneläkelaitos vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä valtakunnallisesti. Pykälään esitetään lisättäväksi uusi momentti, jonka mukaan Kelan olisi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa järjestäessään toimittava yhteistyössä koulutuksen järjestäjien, alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Kelan tärkein ja keskeisin yhteistyökumppani opiskeluterveydenhuollon järjestämisen osalta on Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS). Opiskeluterveydenhuoltolakia säädettäessä on katsottu, että opiskeluterveydenhuoltolain mukaiset tehtävät edellyttävät Kelalta ja YTHS:ltä tiivistä yhteistyötä (HE 145/2018 vp). Kelan näkemyksen mukaan opiskeluterveydenhuoltolaissa säädetyt tehtävät jo itsessään varmistavat Kelan ja YTHS:n välisen yhteistyön tekemisen, eikä niiden välisestä yhteistyövelvoitteesta ole tarpeen säätää erikseen.

YTHS:n rooli opiskeluterveydenhuoltopalveluiden tuottajana on erityinen ja sille säädettyihin tehtäviin kuuluva vastuu on erilaista kuin tavanomaisesti palveluntuottajalle kuuluva vastuu. Tästä johtuen Kelan lisäksi myös YTHS tekee paljon tällä hetkellä terveydenhuoltolain 17 §:n 4 momentissa tarkoitettua yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien kanssa tehtävä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon liittyvä yhteistyö on hyvin vähäistä jo yksistään siitä syystä, että korkeakoulututkintoa suorittavia alaikäisiä opiskelijoita ei ole paljon. Terveydenhuoltolain valmisteluaineistossa (HE 90/2010 vp) tämän yhteistyövelvollisuuden on katsottu liittyvän erityisesti toisen asteen opiskelijoihin. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön on katsottu olevan tärkeä tuki nuoren selviytymisessä. Edelleen hallituksen esityksessä on todettu, että erityistä tukea ja tarvittaessa jatkohoitoon ohjaamista nuoret tarvitsevat erityisesti päihde- ja mielenterveysongelmissa. Tällainen alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö edellyttäisi Kelan näkemyksen mukaan sitä, että yhteistyötä tekevällä taholla olisi oikeus käsitellä opiskelijan henkilötietoja ja terveydentilaa koskevia tietoja. Kelalle ei ole säädetty oikeutta

saada tiedoksi opiskelijoiden potilastietoja tai terveydentilaa koskevia tietoja opiskeluterveydenhuollon järjestämistä koskevan tehtävän hoitamista varten. Myös opiskeluterveydenhuoltolain mukaiset henkilötietojen käsittelyä ja tiedoksisaantia koskevat oikeudet ovat suppeat opiskeluterveydenhuollon järjestämiseen liittyvien tehtävien osalta. Kelan näkemyksen mukaan Kelan tietojensaantioikeudet eivät tällä hetkellä mahdollista alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä yhteistyövelvoitteen edellyttämällä tavalla opiskeluterveydenhuoltoa järjestettäessä. Sen sijaan YTHS:llä on tällaiseen toimintaan paremmat edellytykset, kun otetaan huomioon potilaslain (785/1992) ja yliopistolain (558/2009) 90 a §:n sääntely.

Kela tekee yhteistyötä Suomen ylioppilaskuntien liiton (SYL) ja Suomen opiskelijakuntien liiton (SAMOK) kanssa sekä muiden opiskeluterveydenhuollon keskeisten sidosryhmien ja asiantuntijatahojen kanssa. Kela tekee myös koulutuksen järjestäjien kanssa yhteistyötä erityisesti opiskelijoiden terveydenhoitomaksuun liittyvissä tehtävissä. YTHS tekee oppilaitosten kanssa mm. opiskelijayhteisöterveyteen liittyvää yhteistyötä opiskeluterveydenhuoltolain tarkoittamalla tavalla. Yhteisöihin kohdistuva työ, jossa keskeistä on toimijaverkosto opiskeluterveydenhuollon, oppilaitosten, opiskelijajärjestöjen ja muiden opiskelijoiden hyvinvointiin vaikuttavien tahojen kanssa, on tiiviissä vuorovaikutuksessa terveystarkastuksissa ja sairausvastaanotoilla tehtävään työhön (HE 145/2018 vp). Opiskeluterveydenhuolto toimii asiantuntijana sidosryhmäyhteistyössä, jossa kumppaneina ovat korkeakoulut, opiskelijajärjestöt, opiskelijoiden vertaistukea tarjoavat järjestöt sekä muut opiskelijoiden hyvinvointiin vaikuttavat toimijat. Yhteistyötä tehdään paikallisissa ja valtakunnallisissa opiskeluterveydenhuollon verkostoissa.

Kela pitää yhteistyövelvoitteesta säätämistä opiskeluterveydenhuoltolaissa perusteltuna ja kannatettavana. Kelan näkemyksen mukaan opiskeluterveydenhuoltolakiin liittävässä yhteistyövelvoitetta koskevassa pykälässä YTHS tulisi kuitenkin rinnastaa Kelaan, siten että yhteistyövelvoite koskisi Kelan lisäksi myös YTHS:tä palveluiden tuottajana. Opiskeluterveydenhuoltolain 6 § koskee tällä hetkellä vain Kelaan, joten yhteistyövelvoitteesta tulee säätää kokonaan oma pykälä opiskeluterveydenhuoltolain 1 lukuun, jos YTHS rinnastetaan Kelaan jatkossa yhteistyövelvoitteen osalta.

Lisätietoja

Erika Juutinen

Mia Helle
Lakiyksikön päällikkö

Reija Jääskeläinen
Osaamiskeskuksen päällikkö